

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

Кафедра економіки та менеджменту

**ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК
СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ**

МАТЕРІАЛИ

**XIV Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти та вчених**

м. Одеса, 21 листопада 2025 року

**Одеса
2025**

Організатори: Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра економіки та менеджменту.

Укладачі:

Кібік Ольга Миколаївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та менеджменту Національного університету «Одеська юридична академія»;

Котлубай Вячеслав Олексійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та менеджменту Національного університету «Одеська юридична академія»;

Капустян Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту Національного університету «Одеська юридична академія».

Економіко-правовий розвиток сучасної України : матеріали XIV Всеукр. наук. конф. здобувачів вищої освіти та вчених, м. Одеса, 21 листопада 2025 р. / за ред. д.е.н., проф. О.М. Кібік. Одеса : НУ «ОЮА», 2025. 262 с.

DOI: 10.32837/11300.31015

Думка укладачів може не збігатись з думкою авторів матеріалів. Відповідальність за зміст матеріалу несе автор. Відповідальність за порушення принципів академічної доброчесності несе автор.

Бойко Д.П.	
Вплив цифрових валют та криптоактивів на систему оподаткування і бухгалтерського обліку.....	166
Вишневський О.В.	
Блокчейн-технології як інструмент підвищення прозорості та безпеки облікових даних і транзакцій	170
Карандо М.О.	
Інформаційні технології в бухгалтерському обліку	173
Корчомкіна В.С.	
Методичні аспекти обліку пошкоджених активів в Україні	175
Марченко К.І.	
Хмарні технології бухгалтерського обліку: переваги, ризики та перспективи для українського бізнесу.....	178
Раулець Д.І.	
Застосування штучного інтелекту в підвищенні ефективності податкового контролю	181
Самусевич Д.Р.	
Особливості ведення бухгалтерського обліку та роль бухгалтера в умовах воєнного стану в Україні	184
Сінько К.І.	
Трансформація бухгалтерського обліку й оподаткування під впливом діджиталізації, воєнного стану та інтеграційних процесів	187
Деляєва В.В., Зварич С.А.	
Механізми регулювання офшорних юрисдикцій у контексті міжнародної податкової конкуренції: виклики та перспективи для України після 2022 року	190
Кравчук С.О.	
Проблеми тіньової економіки та шляхи їх мінімізації засобами сучасного обліку й аналітики	194
Павлюченко Д.М.	
Роль податків у формуванні доходів держави та забезпеченні економічного розвитку.....	197
Протеняк С.Є.	
Бухгалтерський облік в умовах воєнного стану	200
Терещина А.С.	
Автоматизація бухгалтерського обліку: виклики та переваги для малого бізнесу.....	203

Література

1. Балашов Г.Б., Федорчак О.Є. Принципи обліку та оподаткування в умовах військового стану. *Economics: time realities*. 2024. №1(71). С. 96-103.
2. Мороз А. О. Трансформація бухгалтерського обліку під впливом розвитку цифрових технологій. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 2. С. 413 - 419.

Деляєва В.В., Зварич С.А.,

здобувачі I курсу

факультету судового та міжнародного права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ОФШОРНИХ ЮРИСДИКЦІЙ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПОДАТКОВОЇ КОНКУРЕНЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ 2022 РОКУ

Сучасна світова економіка характеризується високим рівнем мобільності капіталів, що створює передумови для масштабної податкової конкуренції між державами. Офшорні юрисдикції, які протягом десятиліть забезпечували податкову оптимізацію транснаціональних корпорацій, сьогодні виступають не лише економічним, а й політичним фактором глобальної фінансової стабільності. В Україні проблема деофшоризації загострилася після 2022 року внаслідок структурних зрушень у зовнішньоекономічних зв'язках, переходу до воєнної економіки та необхідності відновлення бюджетної спроможності держави [11].

За даними НБУ [1], обсяг інвестицій з країн, що мають ознаки офшорних юрисдикцій (Кіпр, Нідерланди, Британські Віргінські острови, Беліз), у 2021 році перевищував 35% загального обсягу ПІІ, тоді як у 2023 році цей показник скоротився до 22%. Таке зниження не є свідченням деофшоризації, а радше результатом ротації фінансових потоків у межах корпоративних структур. Український бізнес, особливо в ІТ- та агропромисловому секторах, продовжує використовувати схеми “quasi-offshore” через юрисдикції ЄС (Естонія, Ірландія,

Люксембург), що формально відповідають вимогам прозорості, але фактично зберігають низьке податкове навантаження.

Після 2022 року держава почала формувати нормативну базу, яка поступово інтегрує міжнародні стандарти податкової прозорості [9]. У цьому контексті ключовими є імплементація Плану дій BEPS [5], приєднання до Common Reporting Standard (CRS), а також зміни до Податкового кодексу України, зокрема у сфері контрольованих іноземних компаній (КИК). Закон № 466-IX від 16 січня 2020 року [3], який набрав практичного значення після 2022 року, заклав основу механізму податкового контролю за нерезидентними структурами українських бенефіціарів. Однак ефективність його реалізації залишається низькою через відсутність повного автоматизованого обміну податковими даними та недосконалість адміністрування.

Міжнародні механізми регулювання офшорів, такі як BEPS, CRS, FATF та GloBE [6], формують нову архітектуру податкової справедливості. Для України ключовим викликом є не лише технічна імплементація цих стандартів, а й адаптація до них у структурі державних фінансів. За оцінками МВФ [7], потенційні втрати України від ерозії податкової бази становлять до 2,5% ВВП щорічно. В умовах воєнного бюджету це еквівалент понад 100 млрд. грн коштів, які могли б спрямовуватися на оборону та відновлення інфраструктури.

Особливого значення набувають питання корпоративного оподаткування. До 2022 року офшорні схеми були переважно інструментом легальної оптимізації через роялті, трансфертне ціноутворення та дивідендні платежі. Після 2022 року спостерігається зсув акценту на “захисні” схеми, збереження активів за межами України для уникнення ризиків воєнних втрат. Це створює парадокс: замість повернення капіталу у вітчизняну економіку спостерігається подальший витік у юрисдикції зі стабільною правовою системою. Така динаміка суперечить цілям фінансової мобілізації держави та ставить під сумнів можливість внутрішнього реінвестування.

Водночас міжнародна податкова конкуренція набуває нових форм. Після впровадження Глобального мінімального податку (Pillar Two) на рівні 15%, Україна опинилася перед дилемою: або підтримувати власну податкову

конкурентоспроможність шляхом зниження ставок для стратегічних секторів, або втратити привабливість для міжнародного капіталу. Досвід Польщі та Румунії свідчить, що компромісним рішенням є створення спеціальних податкових режимів з умовною “білістю”, коли збереження пільг супроводжується повною прозорістю звітності [10].

Фінансово-економічна ефективність українських антиподаткових заходів залишається обмеженою. За даними Міністерства фінансів України [2], податкові надходження від компаній, що мають іноземних засновників, зросли лише на 8% за 2023 рік, тоді як очікувалося не менше 20%. Це свідчить про збереження масштабних схем “перенесення прибутку” через внутрішньо-групові розрахунки. Недостатній рівень координації між ДПС, НБУ та Мін’юстом ускладнює контроль за трастовими структурами та номінальними власниками активів, що залишаються “сірими зонами” податкової системи.

Економічні процеси, запущені через офшоризацію, мають системний характер. Вони проявляються у трьох площинах: фіскальній, інвестиційній і структурній. У фіскальній площині проявляється зниження податкової бази та перерозподіл податкового навантаження на внутрішніх виробників. В інвестиційній формування “кола замкненого капіталу”, коли українські підприємства реінвестують власні кошти через іноземні холдинги. У структурній відтік високотехнологічного бізнесу в юрисдикції з передбачуванішим податковим режимом, що гальмує формування вітчизняного інноваційного сектору.

На правовому рівні спостерігається часткове посилення контролю. Зокрема, після ухвалення Закону №2970-IX [4] Україна наблизилася до стандартів Директиви ATAD II ЄС [8] у частині контрольованих іноземних компаній. Водночас практичне застосування залишається вибіркоким. Судова практика щодо податкових спорів із нерезидентними структурами формується нерівномірно, а суди часто демонструють фіскальну обережність замість економічної аналітики. Відсутність узгодженої методики визначення бенефіціарного власника доходу призводить до правової невизначеності у сфері міжнародного оподаткування.

У цьому контексті варто розглядати два кейсові напрями. Першим є ІТ-сектор, де компанії на кшталт умовної “SoftUA” переорієнтовують операційну діяльність у Польщу або Естонію, використовуючи податкову резидентність для мінімізації ризиків подвійного оподаткування. Другим є агропромисловий холдинг “AgroInvest”, який після 2022 р. переніс торговельну логістику до Кіпру, залишаючи виробничу частину в Україні. Кейси демонструють, що питання не лише у ставках, а в довірі до інституцій та передбачуваності податкового режиму.

Перспективи регулювання офшорних юрисдикцій для України залежать від здатності держави поєднати контроль і стимулювання. Повна заборона чи надмірна фіскалізація призведе до втрати конкурентності. Рациональніше застосовувати комбіновану модель: податкові стимули для повернення капіталу, але з жорсткими вимогами до звітності та прозорості структури власності. Необхідним є створення єдиного реєстру іноземних компаній, пов’язаних з українськими бенефіціарами, інтегрованого з системою CRS.

Проблематика регулювання офшорів в Україні після 2022 року полягає не лише у дефіциті законодавчих інструментів, а у відсутності комплексного економіко-правового бачення податкової справедливості. Ефективна деофшоризація потребує синхронізації фіскальної політики, судової практики та міжнародних зобов’язань. Без цього будь-яка спроба контролю залишатиметься формальною, а податкова база ерозованою.

Література

1. Національний банк України. Звіт про платіжний баланс та зовнішню позицію України за 2021–2023 роки. Київ: НБУ, 2024.
2. Міністерство фінансів України. Аналітичний звіт про стан податкових надходжень за 2023 рік. Київ: Мінфін, 2024.
3. Закон України № 466-IX від 16 січня 2020 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей».
4. Закон України №2970-IX від 20 березня 2023 р. «Про внесення змін щодо імплементації міжнародних стандартів оподаткування контрольованих іноземних компаній».

5. OECD. Addressing Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Action Plan. Paris: OECD Publishing, 2015.
6. OECD. Global Anti-Base Erosion (GloBE) Rules: Pillar Two Implementation Framework. Paris: OECD, 2023.
7. IMF Fiscal Affairs Department. Revenue Mobilization and International Tax Coordination in Transition Economies. Washington, D.C.: IMF, 2024.
8. European Commission. Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD I–II). Official Journal of the European Union, 2016–2020.
9. Transparency International Ukraine. Аналіз прозорості податкових структур українського бізнесу. Київ, 2023.
10. Мельник М. І., Лановий В. Т. Офшорні зони в системі світової економіки: тенденції та наслідки для України. Київ: КНЕУ, 2022.
11. Гринчишин Я. Міжнародна податкова конкуренція та виклики деофшоризації: український контекст. // Вісник економічної науки України. 2023. №3. С. 112–118.

Кравчук С.О.,

здобувачка I курсу

факультету судового та міжнародного права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОГО ОБЛІКУ Й АНАЛІТИКИ

Тіньова економіка є складним і багатограним соціально-економічним явищем, яке супроводжує розвиток будь-якої держави, незалежно від рівня її економічного добробуту. Її сутність полягає у здійсненні господарської діяльності поза межами офіційного обліку, звітності та контролю з боку державних органів. Основними формами прояву тіньової економіки є ухилення від оподаткування, виплата заробітної плати «у конвертах», контрабанда, фіктивне підприємництво, неофіційна зайнятість, підробка фінансових документів і ведення подвійного бухгалтерського обліку [1].